

Galiziaren Egitura sozioekonomikoa 80. urteetan

Manuel Jordan Rodriguez

1. Ekonomia galegoaren egitura

Gaurko ekonomia eta gizarte galegoa ezagutzen duten gehienak bat datoz beren diagnostikoa ematean: Galizia, herri azpigaratua da. Horregatik, egoera sozioekonomiko galegoari buruzko daturik nabarmengarrienak ordena pixka batekin laburtzeko, azpigarapen horren ezaugarri bereizgarriak zirriboratu beharko ditugu lehenen.

Nekazaritzak du Galiziako ekonomiaren funtsezko parte bat: biztanleria landunaren % 42,3a, Estatu espainol osoko % 18,2aren ondoan. Ia 400.000 ustiategi kontatzen dira, gehientsuenak familiar-tekoak; neurri desberdinetan, famili kontsumorako polikulti-boa konbinatzen dute esne eta haragi behitarren merkaturako produkzioarekin edo/eta barazki, hegazti, txerri eta honelakoen produkzioarekin, nahiz eta azken horiek pisu txikiagoa duten nekazal produkzio galego osoan. Ustiategi minifundistak izaten dira: % 66,5ak 5 Ha baino gutxiago ditu lursail txikitik banatuta, eta, dimentsio minimo errentagarriarik ez izategatik, nekazaritzako soberakinaren proportzio gero eta handiagoa ateratzen duten bi-

tartekari eta industria eraldatzaileen mesedetako trukaketa ezberdina egitera behartuak egoten dira. Nekazari galegoak zaharrak dira (1972an nekazal enpresarien % 63ak 55 urtetik gora zituen), merkaturako produzitzeko behar den kualifikazio profesionalik ez dute ia, eta, gaur oraindik, kolokazko orekan mantentzen dira honako hauen gain: nolabaiteko autokontsumoaren, merkatura doan produkzio-zatiaren salmentarekin ateratako diru-sarreraren, nekazaritzatik kanpoko ihardueretan besteren kontura lan egiteagatik ateratzen dutenaren, pentsioen (Galizian 452.200 pentsionista daude, 2.753.000ko biztanleria baten gain) eta, oro har, nekazaritzaren kanpotik datozen sarrera-sorten gain. Bizi-maila baxuak izanik, orain dela oso gutxi arte, eta ekonomia garatuen egoerak hala uzten zuen bitartean, lan-indarra kanpora botaz konpontzen zen edozein desoreka, eta horregatik esan izan da, maiz asko, nekazaritza galegoak lan-eskuaren erreserba ugaria eta merkea bailitza ziharduera Galizia barruko eta kanpoko beste sektoreentzat. Laburpen gisa, honako datu esanguratsu hau emango dugu: nekazaritzan lan egiten duen eta bertatik bizi den biztanleriak, biztanleria landun galego guztiaren % 42,23a osatzen du, eta Galiziako BPGren (Barne-Produktu Gordinaren) % 12,83a bakarrik ematen du.

Hala ere, Galizian ez dago bitasunik. Bere barneko egitura, ekonomia galegoaren egoera ez da bi mundu desberdin eta inkomunikaturen existentziaren emaitza bezala esplikatzen: nekazaritza «atzeratua» eta industria «moderno». Industria «atzeratua» ere bai bait dago Galizian. Izan ere, Galizian dagoen industria apurra —biztanleria landunaren apenas % 16,5a— industria bipolarra da, gainera: mutur batean, establezimenduen ia % 85ak 10 langile baino gutxiago ditu; beste muturrean, establezimenduen % 15ak 100 baino gehiago. Edozein industri egitura desarroilatu-tan gako izaten diren sektoreak ez dira existitzen ia; eta nekez esan daiteke barnetik ondo artikulatutako industria denik, iharduera industrial gehientsuenetarako inputak ematen dituzten Metalgintzako Oinarrizkoak edo Kimikoak bezalako sektoreek, bien artean, enplegu industrialaren % 6,9a hartzen dutenean eta industriaren BEGren (Balio Erantsi Gordinaren) % 10,9 produzitzen dutenean. Are nekezago, falta diren sektoreak balio erantsi altu baten sektore sortzaile direnean, aipatutakoak bezala.

Baldintza hauetan, eraldatu metalikoen azpisektorea, zeinetan industrian diharduen lan-eskuaren % 32a eta enpresa galego handien gehiengoa (Untzigitza Vigon eta Ferrolen, Citroën Automobilak Vigon eta Ourense) biltzen bait dira, egitura produzi-

tzaile galegoaren enparatutik deskonektaturiko sektore bezala taxutzen da; izan ere, Galiziak kanpoko jatorrizko inputen proportzio garrantzitsua erabiltzeagatik, gainerako beste industria galegoaren ihardueran eragin ditzakeen efektu biderkatzaileak murriztuta ikusten ditu. Horrez gainera, bere produkzioaren parte handi bat esportatu egiten duela gehitzen badugu, emanak izango ditugu herri azpigaratuetako proportioa den eta «enklabe» izena hartzen duen industri mota baten oinarrizko ezaugarriak.

Bigarren sektore industrialia, garrantziz bigarrena, Elikadura, Edari eta Tabakoarena da (industriari diharduen lan-eskuaren % 17a). Arrain-kontserbak kanpoan utzita, nekazaritza eta abelazkuntzako produktuen eraldakuntz industriaren potentziala oso txikia da, nekazaritzak eta arrantzak ekonomia galego osoan duten garrantziarekin konparatzen baldin bada. Estatuan produktuz den esnearen guztizkoaren % 22,5a egiten da Galizian, eta esnearen industriak, berriz, 2.100 pertsona okupatzen ditu, zifra horrek sektorean lan egiten duen guztizko estatalaren azpiko proportzio nabarmena adieraziz; landare eta zukuen kontserbetako fabrikatzaileen azpisektoreak apenas duen garrantzirik, etab. Laburpen gisa, esan daiteke sektoreko industriak gutxi eraldatzen dituela nekazal produktuak Galizian, Galizian ez dela izan funtsean nekazal produktuen eraldakuntzan oinarrituriko benetako industrializazio-eredurik eta, ikuspegi galego batetik begiratuta, horrek izan beharko lukeela iharduera-adar nagusienetako bat.

Nolabaiteko garrantzia duen eta Galizian dauden mota guztietako basoen (horietako asko erreta) ia 2 milioi Ha-ko produkzioan sostengaturiko Egurra-Kortxoak-Altzariak sektorean, enpresa txikiak, ia artisautza mailakoak, dira nagusi. Gauza berdintsua gertatzen da, «moda galego berria» barne, Ehungintza eta Jantzigintza, Oinetako eta Larruaren sektoreekin.

Energiaren adarrak —energia hidroelektrikoa eta termikoa funtsean— (Biztanleria Industrialaren % 10,53a), bere produkzioaren % 60a esportatu egiten du. Baina, bestalde, elektrifikazioa oraindik iritsi gabe dago Galiziako landa-toki batzuetara, edo, beste askotan, ez dago esne-jeizte elektrikoa egiteko edo esnearen kontserbazio-tangak erabiltzeko adinako potentziarik.

Arrantzaren sektorean, hiru iharduera desberdin ematen dira elkarrekin batera: ur-azaleko eta baxurako arrantzak, marisko-hazkuntza eta itsas-kultiboetako azpisektorea. Ur-azaleko eta ur-azal urruneko arrantza, kapital galegoa duten enpresa handi urrietako baten (Pescanova-ren) baliabidetako asko biltzen dituen sek-

torea izanik, untziteria murriztu beharreko prozesuan aurkitzen da, nazioarteko hitzarmenek mugatu egin bait dizkiote bere arrantzatoki tradizioaletako batzu. Baxurako arrantza, neurri handi batean ia artisautzazkoa da eta, gure kostaldeko itsas-ingurunearen anderakuntzaren ondorioak zuzenean jasan behar izateaz gainera (isurkin erradioaktiboak, petrolio-untzien trafikoa Finisterretik oso milia eskasetara...), eskarizko benetako oligopolio bezala jokatzen duten bitartekariak kontrolatutako loietan egiten den merkaturatze-sistema zaharkitu baten menpe aurkitzen da. Azken bi problema horiei, anderakuntza eta merkaturatze-sistemari, beste batzu gehitu behar zaizkie rien barneko marisko-hazkuntzaren eta itsas-kultiboen azpisektorean: jadanik zonalde jakin batzutan espezie batzu ia erabat galtzera daraman ustiapen anarkiko eta irrazionaletik eratoritzen direnak.

Lurraldeko biztanleriaren banaketak eta dentsitateak mugatzen dituzte, neurri batean, zerbitzuen sektorearen neurria eta ezaugarriak (Galiziako biztanleria landunaren % 31,62a). Galiziaren barnealdeko hiri eta hiribildu txikietako gehientsuenak, bakoitza bere eragin-eremuko biztanleriari zerbitzuak ematetik bizi dira ia esklusiboki. Merkataritza eta ostalaritza, sektoreko enplegatuen ia % 36a, enpresa txiki ugaritan atomizatua zegoen, orain dela oso gutxi arte. Egitura administratiboak berretsi egiten du lurraldearen zatiketa artifiziala (funtsean probintzia eta udalerrria egindakoa) eta alde batera uzten ditu, Galiziaren ezaugarri sozioekonomikoak kontutan harturik, parrokiak eta eskualdeak izan beharko luketen benetako antolakuntz untiateak. Bankak, Galizian ezarria egon arren galegoa ez denak, aurrezki galegoa beste latitude batzutarantz kanalizatuz jokatu izan du sistematikoki. Eskolaurreko irakaskuntzarik ez dago ia; oinarritzko hezkuntza eskola-taldeetan kontzentratua dago eta ez ditu behar bezala betetzen biztanleria landatar sakabanatuaren premiak; biztanleriaren % 80 ingurua galego-hiztuna den herri batean, gazteleraz ematen da heziketa, lehen mailetatik hasita, eta Galiziako errealitate espezifikoak sistematikoki ez-ezagutu egiten duten edukinak emanez. Honelako hezkuntz sistema baten emaitza ezin izan etsipengarriagoa: Estatuko altuenen artean jartzen diren eskola-porrotaren eta analfabetismo partzial edo erabatekoaren indizeak.

Osasunketazko azpiegitura ere oso akastuna da: hirugarren munduko herrialdeetakoaren mailakoa du, mila biztanleko ohe-kopurua, eskualde mailako asistentzi sare ospitalario duinik ez du, zona zabal askotan oraindik eritasun endemikoak ematen dira, etab.

Laburtuz, ekonomia galegoa ekonomia okermakurra da, barne-tik desartikulatua, bere barnean sektoreen arteko erlazioak ez bait dira oso dentsoak. Izan ere, Galizia ondo espezializatzen da produkzio-katearen lehen mailetan (eraldakuntz maila bera duten nekazaritzako, aterakuntz industriako, industria energetikoetako produkzioan); ondo, baita ere, azken mailetako batzutan, ez guztietan (eraldatu metalikoetako azpisektoreen batean); eta praktikoki ez dauka bitarteko produkzio-mailatako multzorik, maila horiek izanik edozein produkzio-egitura garatu bermatzeko bilbea osatzen dutenak, eta horiek izanik balio erantsi handiena sortzen duten kate-mailak. Adibide bat emanez: Galiziako input/output taularen arabera, 1980an, industria galegoaren bitarteko eskaria asetzen duen ondasun eta zerbitzuen guztizkoaren % 59a Galiziarren kanpotik dator.

2. Hirurogeigarren urteetako garapenaren aurrean

Galizia ez da gizarte tradizionala, Rostow ekonomilariaren zentzuan. Ez da gizarte estatiko eta iraganean ainguratua; alderantziz, bereziki bizitu zuen Estatu espainolaren 60. urteetako hazkunde ekonomikoaren prozesua.

Data hori baino lehen, nekazaritza biziki autartikoa zen: nekazaritzako, ganadularitzako eta oi-hangintzako produkzioen integrazio logiko baten medioz, produzitzen zutenarekin bakarrik beren premiak, hala inputeko nola kontsumoko ondasunezko premiak, estaltzeko modua ematen zien iraupenezko polikultiboa lortzen zuten ustiategiz osatua. Beraz, oso noizbehinka bakarrik joan behar izaten zuten merkatura erostera edo saltzera. 60. hamarkadako lehen urteetatik aurrera hasi zen merkatuan txertatuago zegoen nekazaritzara iragateko prozesua. Ustiategi-motaren eta integrazio-motaren arabera produkzioko espezializazio-maila aldatzen zen arren, oro har ganadularitzara zuzendu zen, esne-produkziara bereziki, baina baita ere behi-haragitarra edo hegazti eta txerriekin produktueta. Espezializazioarekin batera, azienda behitar tradizionala esnetarako balio zuen beste batek progresiboki ordezkatzu joatea etorri zen, eta laboreen berrorientazio bat, zuhain-laboreak sartuz joateko. Gehitu egin zen traktoreen eta, oro har, makineriaren perkea eta ustiategiaren kanpotik sartzen ziren

inputen (pentsuak, ongarriak, erregaiak) menpekotasuna handiagoa egin zen. 1960an nekazaritzak Galizian BPGri ematen ziona 23.657 milioi pezeta zen, 1970eko prezio konstanteetan; 1981ean 40.560 milioitara iritsia zegoen. Prozesu horrekin batera, biztanleri mugimendu garrantzitsuak gertatu ziren: 1951-81 epealdiko Galiziako migrazio-saldo netoa (irteerak/sarrerak) 500.000 pertsona ingurukoa zen eta, bitartean, Galiziako biztanleria aktiboa 1.096.000 pertsonakoa zen 1981ean.

60. urteak industri egitura galegoaren berrabiadurarako urteak ere izan ziren. Vigoko untzigintza hazi egin zen ur-azaleko arrantzaren hazkundearekin batera, eta Ferrolen munduko merkatal untziteria hornitzen duten Astano-ko untziolak aurrera egin zuten. 1957an Citroën etxearen automobil-fabrika eraiki zen Vigoko portuaren zona frankoan.

Urte hauetan instalatu ziren enklabe kutsatzaileak edo/eta lehengai energetikoen esportatzaileak: Celulosa, paper-pasta egiten zuena, Pontevedrako rian; Petroliber, petrolioaren errefinatzekoa, A Coruña; Endesa, elektrikoa, As Pontes de García Rodríguez-en. Era berean, Agroindustria-esnekiak-hiltegiak multzoaren gehiena sortu zen, ganadu-produkzio komertzializatuaren zati bat eraldatu zuena.

Hiri galego handietako zabaldurak ere garai honetan itxuratu ziren, eta horrek Eraikuntza garatzen lagundu egin zuen (biztanleria landun galegoaren % 9,6a) eta emigrazio-sarreraren zati on bat ere horrek zurgatu zuen.

Kokapen espazialari dagokionez, hazkunde industrialak Ferrol-Coruña-Vigo-Porriño kostaldeko ardatzean lekutu zen eta nekazaritza, berriz, merkantilizatuagoa egonik, lau probintzietako eskualde espezifikoetan zentratu zen.

3. Hazkunde baldintzapetua eta menpekotua

Oro har, hazkunde ekonomikoaren prozesua ez zen sortu gizarte galegoaren kapital-metaketa bati barne-prozesu aurretiazko bati erantzunez. Ez da dinamika endogeno baten ondorio, dinamika arrotz batena baizik: garaiko kapitalismo espainolaren hazkunde-beharren ondorioa.

Industrialdeetako biztanleria urbano hazkorren kontsumoa estaltzeko behar ziren elikadura-produktu ugarien premia izan zen

nekazaritza ia autarkiko batetik, irauteko merkatal zirkuituetan txertatu beste erremediorik ez zuen nekazaritza batera iragatearen zuzeneko arrazoi nagusia. Hori lortzeko erabili diren bideak hainbat eratakoak izan dira, baina guztiak alde baterantz jotzen zutenak: hain zuzen, nekazal oreka tradizionalaren suntsiketa alderantz. Herri-basoetako 800.000 Ha-en desjabetzapena (1957ko Ekainaren 8ko Legez berretsia) funtsezko tresna izan zen nekazal ustiatagei bere oinarritzko pilareetako bat kentzeko. Mendiak ganaduarentzat zer jana ematen zuen, otea bezalako ongarietarako lehengai, labore-lanetarako tresnak edo etxean erabiltzeko ondasunak egiteko egurra eta, hemendik aurrera, merkatuan lortu beharko ziren elementu-sail bat. Politika hidraulikoak ibai galego nagusien ibarrak urperatu egin zituen, urtegiak eraikiz. Gainera, zergak eta Nekazal Gizarte Segurantzaren bezalako ordainerazpen parafiskalak ezarri ziren. Beraz, nekazariak, beren premiak asetzeko behar zuten likidezia lortzeko, beren produkzioaren proportzio gero eta handiagoa merkatuan saltzera behartuko zituen faktore-sail bat jarri zen, horien artean Estatutuaren egitekoa erabakiorra izanik.

Industrializazio-ereduak produkzio-aparatuaren estrabertsio bat ekarri du. Galizia gutxi industrializatu da, eta kanporantz: beste latitudeetan erabiltzen diren lehengai eta produktu energetiko merkeak produzitzen dituzten industriak; nekazaritza eta ganadularitzako produktu gutxi eraldatuak, neurri handi batean barneko merkaturako izaten ez direnak; industria kutsatzailer irrazionalak, sortzen dutena baino aberastasun gehiago suntsituz kostu sozial handiak dakartzatenak; balio erantsi txikia uzten duten enklabe esportatzaileak...

Horien ondoan, edozein garapen autozentratuko oinarritzko industria eta sektoreek pisu gutxi izaten dute eta oso atomizatuak egoten dira, salbuespenen batekin. Azkenik, enpresen titularitateari begiratzen badiogu, enpresa industrial galego handi urriak multinazionalen eskuetan daude (adib.: Citroën Automobiletan, Alcan Aluminioan, Nestlé Esnekietan), edo titularitate publikozkoak dira (Astilleros, Endesa-Electricidad, Celulosas de Pontevedra, Petroliber). Apenas dagoen jatorri galegoko talde industrial fuertirik.

Laburtuz: Galiziakoa, hazkunde baldintzapetua, erreflexua eta beste ekonomi arloen hazkundearen menpe jarritakoa izan da; eta beste arlo horietarako elikagai, lehengai, produktu gutxi eraldatu, lan-esku ugari eta merke eta are kapitalen hornitzaile bezala funtzionatu du Galiziak.

4. Perspektibarik gabeko etorkizuna

Gaur egun argitara ateratzen ari dira deskribaturikoa bezalako eredu baten mugakizun guztiak, eta, aldi berean, berresten ari da produkzio-egitura galegoaren ahuldadea testuinguruaren baldintzetako aldaketaren aurrean (EEE, krisia,...); ondorioz, eboluzioaren joerek perspektibarik gabeko etorkizun baterantz apuntatzen dute, gaurko marko instituzional eta sozioekonomikoaren barruan, behintzat.

Aitortu behar da, merkatuaren baldintzetara egokitze ahalegina egin dela gure nekazal ustiategi askotan. Baina garapenik gabeko hazkundea izan da. Egiturazko aldaketarik ekarri ez duen hazkundea. Nekazaritza galegoak traktoreak eta makinak dauzka orain, baina infraerabili egiten ditu, ustiategi txikiak lursail txiki askotan lan eginez. Aukerako ganadua dauka, esku arduratsuek zaindua, baina kualifikaziorik ez du, askotan lehengo ikuilu zaharretan gordetzen da, ikuilu-sistema zaharkituekin eta higiene-baldintza desegokietan, osasun mailako arazo larriak sortuz horregatik. Esnea sortzen duen nekazaritza da funtsean; baina behi bakoitzeko esne-produktibitatea EEKoa baino eskasagoa da, eta, esnearen dentsitateari eta koipe-edukinari dagokionez, kalitate txarragokoa. Kontzentrazio Partzelarioa ez da Galiziako toki askotara iritsi. Ustiategitik kanpora egiten diren zuhainen menpekotasun handia dago eta horrek, ondorioz, kostuak garestitu egiten ditu, etab. Baldintza hauetan, pesimistak dira EEKoko integrazioaren aurreko igurikapenak. Nekazal Politika Espainolak Komunitatean soberakin diren produktueta espezializatzerara behartu du nekazaritza galegoa. EEKoko produkzio-egiturek kalitate hobeko esnea eta merkeagoa produzitzeko modua ematen dute: Galizian ustiapen bakoitzeko ganadu-buruen batezbestekoa 4,55ekoa da eta behi guztien % 81,4a 1-9 behi dituzten ustiategietan daude; EEKean batezbestekoa 9koa da eta, 1981ean, behien % 15,3a bakaerri zegoen mota horretako ustiategietan. Datu hauek kontutan hartuz, zer gertatuko ote da beren produkzioa zentraletara eramaten duten 183.000 esne-ustiategiekin, zentralok penintsulako sortaldeko eta Iparrekialdeko merkatu tradizionalak galtzen dituztenean, edo esnea Pirinioz bestaldetik ekartzea onuragarriagoa gertatzen zaienean?

Industriaren krisiak larritasun berezia du Galizian, ekonomia azpigaratua, industria gutxikoa, izateagatik. Galiziako Xuntak egindako estimazioen arabera, untzigintzaren birmoldaketa-programetatik etorriko den enplegu-galerak 14.000 lanpostu ukituko

ditu berak bakarrik, Industriako biztanleria landunaren % 8,3a. Untzigintzaren birmoldaketa horretan, gainera, Astano bezalako Untziola batzu diskriminatuak izan dira ofizialki: nazioarteko merkatuetan pisua dutenak, teknologikoki ondo hornituak daudenak eta Eskabide-Kartera beren kontura negoziatzeko adina ahalmen dutenak. Astungarria izanik, gainera, merkantzien Trafiko Internazionala bolumenez hazi egin dela 1982tik hona, Estatuko Merkataritza bera untxi atzerritarretan egiten dela % 50ean, edo Astano-ren hondaketarekin, industria handiena gabe utziko dutela Ferrol aldeko eskualde osoa.

Enpresa txikiak, iharduera-sektore gehienetan (industria nahiz zerbitzuetan) nagusi denak, ezin jasango du eskari-murriztapena edo kostuen, bereziki finantzarioen, garestitzea. Hala, 1984ean, murriztapen-, eskepen- edo irazpen-neurriekin afektaturiko langileen guztizko espainolaren % 11,34a zuen Galiziak, eta, bitartean, Espainiako guztizkoaren % 9,67ko biztanleria landuna zuen.

Arrantzan, EEEari atxekitzeko baldintzek untziteria murriztera behartzen dute. Bestalde, Afrika edo Ipar Amerikako arrantza-tokietan arrantzatzeke eragozpenek oztopatu egiten dute orain dela oso gutxi arte itsasaldeko lurretako langile askorentzat irteera usua zena.

Eraikuntza, Galizian oso bereziki beste sektoreetako iharduera-gorabeherak barometro baten leialtasunarekin jasotzen dituen izanik, emigrante-sarriren behaketaren zeharkako efektuak jasaten ari da bera ere.

Eta hori guztia gutxi bailitza, pentsioen balio erlatiboaren galarak, edo ekonomia industrial europarren krisiarengatik botatako emigranteen itzulerak jan egin ditu famili ekonomia askoren euskarri ziren kolokazko oreka haren oinarriak.

Botere autonomiko galegoak ez dauzka esleiturik problematika guzti hau konpontzeko kompetentzia eta baliabidea; horregatik, posible denean (gaur egun ez da hala), TVEk esatera EEEn sartzek Galiziarri ekarriko dion abantaila bakarrari (*sic*) «etekina ateratzera» behartuak egongo gara: horrek emigrazioa bultzatuko omen bait du.

5. Ekonomia galegoaren gako sozialak

Gaur egungo Galiziako jarrera eta portaera sozialak oso urrun daude Europako mendebaldeko nazio garatuen multzoan ohizko-

ak diren erlazio sozialetatik. Zentzu zabal batean esan daiteke, egoera sozial galegoaren ezaugarria marginalitatea dela. Hori ulertzeko, ezinbestekoa da kontutan edukitzea, Galiziak historia eta kultura propioak dituela, portaera eta jarrera sozialetan presente dagoen kosmoikusera espezifiko bat, eta hori hizkuntza propio batean azaltzen dela, nahiz eta bertan bukatzen ez den: hain zuzen, indar menperatzaile baten, batez ere ekonomiko baina baita ere instituzionalaren (Estatu, Eliza, hezkuntz sistema, komunikabide, etab.en) indarrez inposatutako beste kultura, hizkuntza eta ohitura batzurekin etengabeko gatazkan dagoen hizkuntza propio batean. Problematika ekonomiko-sozialari gainezari ez, baizik eta berarekin nahastu eta gurutzatu egiten den problema kulturala da. Izan ere, eskematizatuz, eremu sozioekonomikoaren barneko menperatzailearen/menperatuaren arteko erlazioak, kanpoko kulturazko/bertako kulturazko erlazioak ere badira. Galizian ez dago problema kulturalarenaz beste plano batean isolaturiko problema sozioekonomikorik.

Aurrekoaren esplikazio bat izan daiteke, agian, Galizian ez egoeta bestetan, adibidez Katalunian, egon litekeenaren moduko burgesia nazionalik. Galiziaren historia modernoa, garapen burges autoktono baten frustrazioaren historia izan da. Galiziako klase menperatzaileak ez dira galegoak, hau da, ez dago herri-proiektu nazional-burges bat aurrera atera nahi duen eta, beraz, bertako hizkuntzan eta kulturaren ezarritako klaserik.

Non dira, beraz, Galiziako botere politikoaren oinarri sozioekonomikoak? Bakarrik ez bada, nagusiki behintzat, honako denominadore komun honek batzen dituen burgesiaren eta burgesia txikiaren sektore batean: gizarte galegoaren estrabertsio eta dependentziazko prozesu horretan bitartekari nahitaezko izateak. Bi dinamika-moduak, bertakoa eta Galiziatik kanpoko botere-zentru ekonomiko eta instituzionalek inposaturiko dinamika menperatzailea, kontaktuan jartzen diren maila ekonomiko eta instituzional guztietan aurkitzen dira. Testuinguru horretan enmarkatzen da kazike edo jauntxoaren irudi konplexuaren funtzionaltasuna, bi dinamiken artean zangalatraba. Maila apalenetatik hasita —Galizian inprimaki ofizial bat ulertzeko gai izateak truke-balio exageratua dauka— maila altuenetara, kazikismoaren etorkizun-proiektu bakarra da, indarreango ordena mantentzea: demokrazia formal batek berezkoak dituen botere politikoaren alternantzien gainetiko egoera batean sustraitua dagoen *status quo* berezi hori mantentzea.

Kopuruz, klase langile galegoa txikia da erlatiboki eta, gainera, bi sektore handitan estratifikatua dago. Alde batetik, multinazionalak diren edo titularitate publikoa duten enpresa handi bakane-tako langileak: dezente organizatuak, batezbestekoaren gainetiko alokairu-maila dutenak eta birmoldaketa-programek bereziki zi-gortuak. Beste aldetik, ugarietak, enpresa txikiak: langileak: organizazio gutxiagorekin, nekazari-bizitzaren maila eta krisi en-presariala bera ispilatzen dituzten alokairu txikiagoekin, kasu askotan lan-kontraturik gabe edo gizarte-segurantzarik gabe, eta, oro har, eraikuntza, kontserbagintza edo ehungintzako iharduere-takoak; hain zuzen, mementu hauetan azpiko ekonomiak presen-tzia garrantzitsua duen sektoreetakoak. Bi kasuetan, sinbiosia iza-ten da —besteren konturako eta norberaren konturako ihardueren konbinazio bezala ulertua— bizimodu nagusia. Normala izaten da, egoera erregularizatua izanik nahiz ez, eraikuntzako, zerbi-tzuetako edo enpresa txikiak alokatuak, aldi berean, denbora partzialeko nekazari, taberna txikiren baten jabe edo taxista izatea.

Horien ondoan (zenbat eta nolakoak diren zehaztea zaila izanik, definizioz oso zaila bait da kategorizazioa gai honetan), herri ho-netako biztanleriaren zati handi batek beste hainbat iturritatik ate-ratzen duena izaten du bere iraupenaren oinarri. Beraz, egoera soziala eustezina izango litzateke, iharduera horietako batetik ba-karrik bizi beharko balute. Oro har, banan-banan eta ekonomia garatu batean produkzio-iharduera normalak izaten diren ikus-pegitik begiratu, iharduera marginalak dira. Biztanleria galegoa-ren sektore zabala dago horrela; partikularra den eta desintegra-zioan dagoen mundu-ikuspegi eta hizkuntza batean kokaturik da-go eta ondorengo hauek konbinatzeari esker bizi da: zaharren pentsioak, nekazal ustiategi txikian beren kontsumorako ateratako produktuak, eraikuntzan, industria txikian edo zerbitzuetan beste-ren kontura ebentualki lan eginez ateratzen dutena, emigranteen sarrerak, trukaketa ez-parekoan beren barazki, fruta edo ganaduen produktioetik saltzen dutena, arrantza eta marisko-hazkunderik ateratzen dutena, edo taberna-denda txikiren bateko diruak... Por-taera sozialak, jende honengan, auresanezinak dira: «etsimendu galaiko» baten tonu orokorraren barruan, protesta-kimuak sor-tzen dira batzutan, ekintza konkretuek eraginda, eta, beste sekto-reetako gatazkekin konparatuz, itxura eta forma desproporziona-tuak hartzera iristen dira.

Tartean beste sektore garrantzitsu bat aurkitzen da: bitarteko klaseak, enpresari txikiak, industriako langile kualifikatuak edo zerbitzuen sektoreko enplegatuen parte bat; jarrera objektibo eta

subjektibo oso heterogenoak izaten dituzte, hasi ernegatuaren autogorrotiarekin, beren burua diru-iturri jakin eta egonkor batekin ikusten duten askoren kontsumismoarekin eta insolidaritatearekin eta, herriak bizi duen egoeraren ondorioz etorkizuna mehatxaturik ikusten dutenen jarrera kontsekuentegoraino doazenak.

6. Garapen autozentratu baterantz?

Gauzen gaurko egoerari erremedioa jartzeko egiturazko aldaketa sakonak egiten hasi beharra dago. Ez genuke etorkizunaren sukalderako errezetak ematen hasi nahi, baina aldaketa horien norantza garapen-eredu autozentratu baterantz bideratu beharko da. Garapen autozentratuak esan nahi du, Galizian, baliabide galegoen aniztasunaren erabilera erabateko eta razionalean oinarritu beharko dela aurrerapena: gizaki, kapital, lur, baliabide itsastar, meatzaritzako, energetiko, etab. Esan nahi du, berebat, produktuak fase guztietan eraldatu beharko direla, iharduera-sektore guztiak bata bestearekin integratzeko modua eginez.

Helburu horri begira lan eginez bakarrik itzulikatu ahal izango da Galiziaren gaurko ekonomiaren eta egitura sozialaren deskonposizio-dinamika.

Euskaratzailea: Xanti Iruretagoiena

M.J.R.

LA ESTRUCTURA SOCIO-ECONOMICA DE LA GALICIA DE LOS 80 LA STRUCTURE SOCIO-ECONOMIQUE DE LA GALICE DES ANNEES 80

Estructuralmente la economía gallega se caracteriza por el subdesarrollo, articulado a base del fuerte peso de una agricultura minifundista, de policultivo, sometido a un intercambio desigual, con población envejecida y un nivel de vida bajo y fuertes tasas de emigración. También la escasa industria presenta un panorama atrasado, bipolar, poco articulado, con un importante peso del subsector de trans-

formados metálicos; en definitiva, un tipo de industria, específica de país subdesarrollado, denominada de «enclave».

La coyuntura desarrollista de los años 60 introdujo cambios en la estructura económica gallega, pero el proceso de crecimiento económico no obedeció a un previo proceso de acumulación endógena de capital, sino fue el resultado de una dinámica exógena: las necesidades del capitalismo español, tanto en el terreno agrícola como en el industrial. Por tanto, fue un crecimiento dependiente y subordinado.

En la actualidad, afloran las limitaciones de ese crecimiento, confirmando la vulnerabilidad de la estructura económica gallega en el contexto del ingreso en la C.E.E.

Es indudable la necesidad de una adaptación a la nueva coyuntura tanto en el campo agrícola como en el industrial; pero las expectativas son pesimistas. Los sectores lechero y ganadero no pueden competir con la productividad europea; la crisis industrial y los programas de reconversión revisten especial gravedad en Galicia; la pequeña empresa no resiste el encarecimiento de los costes, y la pesca se ve abocada a una reducción de la flota.

La explicación de esta situación probablemente radica en el análisis de las claves sociales y políticas. La población agrícola busca la subsistencia, el proletariado es numéricamente pequeño y desarticulado y no existe una burguesía nacional gallega.

La solución consistiría en llevar a cabo cambios estructurales profundos hacia un modelo de desarrollo aut centrado: basar el progreso en la utilización plena y nacional de los diversos recursos gallegos y transformarlo integradoramente.

L'économie galicienne se caractérise dans sa structure, par un sous-développement où s'articulent une agriculture de petites propriétés, de polyculture soumise à un système d'échange inégal, avec une population vieillie et à bas niveau de vie et des taux d'émigration très élevés. L'industrie aussi, présente une image arriérée, bipolaire, peu articulée ou le sous-secteur des produits transformés métalliques exerce un poids considérable; en définitive, un type d'industrie, propre aux pays sous-développés, appelée «enclave».

La conjoncture de développement des années 60 a provoqué des changements dans la structure économique galicienne, mais la croissance économique n'a pas été due à un processus préalable d'accumulation endogène du capital, mais a été le résultat d'une dynamique exogène: les besoins du capitalisme espagnol autant au niveau agricole qu'au niveau industriel. Par conséquent, il s'agit d'une croissance dépendante et subordonnée.

Actuellement, les limitations de cette croissance apparaissent et confirment la vulnérabilité de la structure économique galicienne dans le cadre de l'entrée dans la C.E.E.

On ne peut nier le besoin d'une adaptation à la nouvelle conjoncture tant sur le plan agricole qu'industriel, mais les perspectives sont pessimistes. Les secteurs laitier et de l'élevage ne peuvent pas entrer en concurrence avec la productivité européenne; la crise industrielle et les programmes de réaménagement sont particulièrement graves en Galice; la petite entreprise ne résiste pas à l'enchérissement des coûts et la pêche se voit dans la nécessité de réduire la flotte.

L'explication de cette situation se trouve probablement dans l'analyse des classes sociales et politiques. La population agricole cherche les moyens de subsistance, le prolétariat est numériquement réduit et désarticulé et il n'existe pas de bourgeoisie nationale galicienne.

La solution se trouverait dans la réalisation de changements de structure profonds qui conduiraient à un modèle de développement autocentré: fonder le progrès sur l'utilisation pleine et nationale des différentes ressources galiciennes et sur la transformation de celles-ci dans le but de les intégrer au marché national galicien.